

UR EDDAN

nordiska guda- och hjältesånger

Sammanställt 2018

Alf Gunnarson

Kyrka på en udde i Keflavik (Sv. D. maj 2018).

Redigerade kartbilder från Google Earth

Övriga bilder och text från Projekt Runeberg.

Här citeras en översättning till svenska
av Erik Brate (år 1913).

FÖRORD

Originallet är skrivet på versmåttet "fornyrdislag", med strofer om åtta rader. Här skrivs texten som prosa, med tre, fyra eller fem rader i varje stycke.

För mig är versmåttet oviktigt. Jag vill visa de enkla, karga och korthuggna samtalen, där varje ord och varje mening syns utmejslad med precision. Berättelserna är befriade från onödiga utvecklingar. Inte ett enda ord fattas – inte ett enda ord för mycket.

Det är såklart sagor, men i vår tid, med alternativa sanningar hit och dit och fram och tillbaka, må en saga vara lika sann som andra sanningar – om man så vill.

Smaka på de här två raderna: "Oden sade: Mycket jag for, mycket jag frestade, mycket jag makterna prövat." Jag tycker det är vackert, nästan lite överväldigande.

Välkommen att följa med på denna odysseé, i grunden
så in i Norden gedigen och så stabil!

/ Alf

UR DEN HÖGES SÅNG

(Vers 1 - 4, 6- 7, 11, 16 och 77)

Alla dörrar, innan in man går, skarpt skådas
skola, skarpt granskas skola, ty ovisst är att
veta, var ovänner sitta borta på salens bänkar.

I givande, hell er! Gäst är in kommen. Sägen, var
sitta han skall! Brått har den, som på bränderna
vid härden skall fresta, vad framgång han får.

Eld behöver, den in har kommit, och kall har
blivit om knäna. Mat och kläder den man
tarvar, som har över fjällen farit.

Vatten tarvar vandrarn, som kommer till
måltid, handduk och vänlig välkomst; välvilligt
sinne, om han sådant kan vinna, samspråk
och bjudning tillbaka.

Över sitt förstånd skall man stolt ej
vara, fast hellre i väsendet varsam!
När en klok och sluten kommer till
gården, sällan den försiktige sig
skadar, ty osvikligare vän man
aldrig får än mycket mannavett.

Den varsamme gästen, som till gille
kommer tiger under lyssnande tystnad;
med öronen hör efter, med ögonen skådar,
så spanar var klok och spejar.

Bättre börda man bär ej på vägen än mycket
mannavett. På främmande ort går det framför
guld. Slikt är den torftiges tillflykt.

Ovis man, som bland andra kommer, gör bäst
i att tyst förbliva; ingen vet, att han
intet kan, om ej för ymnigt han ordar.

Ingen känner den, som ingenting vet,
om icke för ymnigt han ordar.

Fä dör, fränder dö, även själv skiljes du
hädan, men ett vet jag, som aldrig dör,
domen över död man.

UR VALANS SPÅDOM

(Vers 7- 12)

Asarne möttes på Idavallen, timrade höga tempel
och altar, smedjor byggde, smycken gjorde,
skaffade sig tänger och skapade verktyg.

På gården med brädspel de glada lekte,
armod på guld fanns ingalunda,
tills tursamöar trenne kommo,
mycket mäktiga mör, från jättevärlden.

Då drogo alla makter till sina domaresäten,
högheliga gudar, och höllo rådslag,
vem dvärgars skara skapa skulle
av blodig bränning och Blains ben.

Där var Modsogner vorden den mest förnämliche
av dvärgar alla och Durin den andre;
de gjorde många människobilder,
dessa dvärgar, av jord, som Durin sade.

Nye och Nide, Nordre och Sudre,
Austre och Västre, Alltjov, Dvalin,
Bivor, Bavor, Bombur, Nore,
An och Anar, Ae, Mjodvitner.

Veig och Gandalv, Vindalv, Train,
Täck och Torin, Tro, Vittr och Lit,
Na och Nyrad. Nu har jag dvärgarna
- Regin och Radsvid - rätt omtalat.

UR SÅNGEN OM VAVTRUDNER

(Vers 1- 8)

O*den sade:*
»Råd du mig nu, Frigg, då fara att gästa
Vavtrudner jag vill! Högst ivrig är jag att
allvise jättens forntidskunskap fresta.»

Frigg sade:
»Hemma jag ville hålla Härjafader kvar i gudarnes
gårdar, ty ingen jätte jag jämnstark känner med
Vavtrudner vara.»

Oden sade:
»Mycket jag for, mycket jag frestade, mycket jag
makterna prövat; det vill jag nu veta, hurudana
Vavtrudners salar mig synas.»

Frigg sade:
»Lycklig du fare! Lycklig du åter komme! Lycklig du
på vägen vare! Må, människors fader, din förmåga
stå bi, då du samtal söker med jätten!»

For så Oden att fresta jättens vida frejdade
visdom. Anländ till salen, som Ims fader ägde,
gick Ygg genast in.

Oden sade:

Hell dig, Vavtrudner, nu till hallen är jag
kommen att se dig själv, där du sitter.

Först vill jag veta, om vis du är och
gömmande all kunskap, jätte.»

Vavtrudner sade:

»Vem är den man, som i min sal slungar ut slika
ord? Ut du ej kommer ur vår sal, är av
oss du icke visast.»

Oden sade:

»Gagnråd jag heter: nyss, av gången
tröttad, törstig jag trädde i din sal. Länga jag
färdats, längtar att hälsas och att mig du
mottager, jätte.»

UR SÅNGEN OM GRIMNER

Om konung Raudungs söner

(Vers 1- 8)

Det är du, eld, och nästan alltför stor. Gå
fjärran från mig, fyr! Ludna kappan svedes fast
jag lyfter den upp, fällan för mig brinner.

Åtta nätter satt jag mellan eldarne här, och
ingen människa mat mig bjöd, utom Agnar allena,
som ensam skall råda, Geirröds son, över goter.

Lycklig blir du, Agnar, då lycklig dig beder
Veratyr vara; för en enda dryck
dig aldrig skall bättre lön lämnas.

Det land är heligt, som jag ligga ser
asar och alfer nära, och i Trudheim
skall Tor vara, tills alla gudar förgås.

Ydalar det heter, där Ull åt sig
har sina salar byggt; Alvheim gävo
gudarne till tandskänk
åt Frej i fjärran urtid.

En tredje är den gård, där goda makter
med silver salarna täckt; Valaskjalv den heter,
som vist åt sig asagud i urtiden byggt.

Söckvabäck heter den fjärde, men däröver svala
böljor brusa fram; Oden och Saga
i all tid där dricka glada ur kär1 av guld.

Gladshheim heter den femte, där guldglänsande
Valhall sig vidsträckt reser; där väljer Ropt
varje dag hjältar, som vapendöd ljutit.

UR SAGAN OM SKIRNER

(Vers 1-8)

Då sade Skade: »Res dig nu, Skirner, gå raskt
att bedja vår son om samtal, och fråga den
vise, på vem han kan vara så övermåttan ond!»

Skirner sade:

»Vreda ord jag väntar av er son, om jag går att
tala honom till och fråga den vise, på vem
han kan vara så övermåttan ond.»

Skirner sade:

»Säg du mig, Frej, du furste bland gudar,
det som jag veta vill, vi allena du sitter
i den långa salen om dagarna, min drott!»

Frej sade:

»Vi skulle jag yppa ungersven, för dig min svåra
sorg, ty skimrande sol skiner alla dagar
men lyser dock ej, som jag åtrår.»

Skirner sade:

»Så mycken din åtrå jag menar ej vara, att förtro
den åt mig du ej törs, ty unga vi fordom
fostrades tillsamman, väl vi två varann kunna tro.»

Skade Njord

Frej sade:

»I Gymera gårdar jag gånga såg en mö, som till
kärlek mig tjusat; armarne lyste, och återsken
gåvo både himlen och havet.

Mer mön är mig kär än en mö någonsin för en ung
man i all tid har varit; av asar och alfer
ingen vill, att vi skola vara tillsammans.»

Skirner sade:

»Häst mig då giv, som hastigt mig bär över mörk,
trolsk, fladdrande flamma, och det svärd, som
svingar sig självt, förgörande jättars ätt!»

UR SÅNGEN OM HARBARD

(Vers 1-9)

Tor ropade: »Vem är den svennernas sven, som på andra sidan sundet står?» *Färjkarlen* sade: »Vem är den karlarnas karl, som kallar på mig över vägen?»

Tor sade:

»För mig över sundet och frukost jag dig giver;
matsäck har jag på ryggen, mat ej bättre finnes.
Jag åt i ro, förrn jag reste hemifrån,
sill och havregröt, hungrig jag ej än är.»

Färjkarlen sade:

»Såsom morgonbragder du måltiden prisar,
men mycket du förutser ej; dystert är ditt hem,
död tror jag din moder är.»

Tor sade:

»Det säger du nu, som synes envar
mest märkligt att veta, att min moder är död.»

Färjkarlen sade:

»Ej tyckes du mig, som tre gårdar du ägde;
barbent du står, som en buse klädd,
så att inte ens byxor du har.»

Tor sade:

»Styr du ekan hitåt, ställe att landa jag visar,
eller vem är herre till båten,
som du håller vid land?»

Färjkarlen sade:

»Hildolv han heter, som hålla den mig bad,
den rådkloke kämpen, som i Rådsösund bor;
han bad mig landstrykare ej färja eller
frakta hästtjuvar, endast redligt folk,
som jag riktigt kände. Säg mig ditt namn,
om över sundet du vill fara!»

Tor sade:

»Mitt namn skall jag säga, fast jag sakskyldig vore, och nämna all min ätt. Jag är Odens son, Meiles broder och Magnes fader, styrkans herre bland gudar; du står med Tor och språkar.
Det vill jag nu spörja, vad du heter.»

UR SÅNGEN OM HYMER

(Vers 22- 28)

Han, som människor skyddar och mäter sig med
ormen, hängde på kroken huvudet av oxen. Mot
betet gapade, den som gudarne hata, som runt
kring världen sig ringlar i djupet.

Dristigt drog dåkraftige Tor etterglänsande ormen
upp på båtkanten; hårets högfjäll med hammaren han
slog, det omåttligt fula på ulvens broder.

Ulvar tjöto, ödemarker ljödo, urgamla jorden
av ångest skalv; sedan i sjön sjönk den fisken.

Oglad var jätten, när de åter rodde,
så att Hymer att börja med bara teg;
på en annan bog sen böjde han av.

Hymer sade:

»Halva mödan med mig du dele: hem till gården
du går med valarne eller binder böljornas
bock vid stranden.»

Gick Lorrade och tog tag i stammen, svängde
sjöhäst med sump upp på axeln. Ensam med åror och
med öskar till gårds bar han båten, som
bränningen klyver, åt jätten
igenom djupa klyftor.

Men ännu om styrka strida ville med Tor jätten, vid trots van. »Intet rår man», han sade, »fast ro man kan; den som bågare ej krossar, icke kraftig är.»

UR LOKETRÄTAN

(Vers 1- 8)

Säg du mig, Elder, utan att ett enda steg du framåt stiger, varom här inne vid ölet tala segergudarnes söner.

Elder sade:

»Om vapen tala och sin visade mandom segergudarnes söner; av asar och alfer, som här inne äro, ingen i ord är din vän.»

Loke sade:

»In skall jag gå i Ägers sal att akt på gillet ge; ondska och ilska för jag åt asars söner och blandar dem så men i mjödet.»

Elder sade:

»Vet du, om du in går i Ägers sal att akt på det gillet ge; om skällsord på gudar och skymf du öser, torka de nog det på dig.»

Loke sade:

»Vet du, Elder, om vi två skola strida med stickande ord; svar jag skall i svar bliva, om för mycket du säger emot.»

Sedan gick Loke in i salen. Men när de, som sutto där, sågo, vem som kommit in, tystnade de alla:

Loke

Loke sade:

»Törstig jag hit till hallen kom, Lopt, från
långan väg att asarne bedja, det en de
mig giva dråplig dryck av mjöd.

Vi tigen I så, I trumpna gudar, att målet ni
mistat ha? Visen mig sittplats att vara på
vid gillet eller på dörren mig driven!»

Brage sade:

»Visa dig sittplats att vara på vid gillet
asarne aldrig göra, ty asarne veta åt vad
folk de skola ypperligt gille giva.»

UR KVÄDET OM TRYM

(Vers 1- 8)

Vred var Ving-Tor, när han vaknade, och sin hammare han saknade; han riste på sitt skägg han ruskade sitt hår; Jordens son satt och trevade.

Det första ord, han fällde, var detta:
»Hör nu, Loke, vad här jag säger, som ingen
vet vare sig på jorden eller i höga himlen:
hammarn från asaguden stulits.»

De gingo till Frejas fagra gårdar,
och det första ord, han fällde, var detta:
»Vill du mig, Freja, din fjäderhamn låna,
om jag min hammare hitta kunde?»

Freja sade:

»Jag gäve den dig ock, fast av guld den vore,
satte i din hand, fast den vore av silver.»

Loke flög då, fjäderhamnen ven, tills han
kom utanför asars gårdar och jagade
in i jättars bygder.

Trym satt å högen, tursadrotten, snodde
tränsar av guld åt tikarna sina och manen
jämnade på manken av hästarna.

Trym sade:

»Hur är det med asar? Hur är det med alfer?
Vi har ensam du givit dig in i jättebygderna?»

Loke sade:

»Illa är med asar, illa är med alfer.
Håller du Lorrides hammare gömd?»

Trym sade:

»Jag håller Lorrides hammare gömd åtta mil under
jorden. Ingen densamma återhämtar, om ej Freja
till mig han för som hustru.»

UR SÅNGEN OM ALLVIS

(Vers 1-8)

Allvis sade: »Att bänkarne breda skall bruden nu med mig i sällskap hemåt hasta. För att bli måg jag skyndat, det menar nog envar; man skall ej hänge sig åt vila hemma.»

Tor sade:

»Vad är det för en bjässe? Vi är så blek du på näsan? Låg du i natt hos lik? Tycke av en turs tycks mig hos dig vara. Du är ej för bruden boren.»

Allvis sade:

»Allvis jag heter, hålles under jorden, under sten har jag varaktig stad. Betalning för vapen att taga jag kommit; ingen bindande löfte bryte!»

Tor sade:

»Jag skall bryta, ty brudens gifte jag främst bestämmer som fader. Jag var ej hemma, då hon dig lovades; enda giftoman bland gudar är jag.»

Allvis sade:

»Vad är det för en man, som myndighet påstår över fagerglänsande flicka? Av folk, som vitt färdas, dig få torde känna. Vilkens maka har din moder varit?»

Tor sade:

»Ving-Tor jag heter, vida jag strövat, son jag till Sidgrane är. Utan mitt samtycke ungmön du ej får och gynnas ej med detta gifte.»

Allvis sade:

»Samtycket ditt vill snart jag hava och gynnas med detta gifte; äga vill jag hellre än utan vara denna mjällvita mö.»

Tor sade:

»Möns älskog skall icke förmenad varda dig, vise
gäst, om du ur varje värld kan säga
allt, vad jag veta vill.»

(HELA) BALDERS DRÖMMAR

(Vers 1-14)

Tillhopa voro alla asar på ting, och assynjorna
alla vid samtal, och mycket rådslogo mäktige
gudar, vi åt Balder drömmar bådade ofärd.

Upp steg Oden, åldrige härskarn, och på Sleipner
sadel lade. Han red ned därifrån åt Nivlhel till
och mötte hunden, som från Hels rike kom.

Han var blodig framtill på bröstet och gläfst
länge mot galdernas fader. Fram red Oden, fasta
marken dånade; och till Hels höga hus han kom.

Då red Oden öster om dörren, där vara han visste
valans gravplats. För den döda trollkvinnan
dödsgalder läste han, tills tvungen hon
uppstod och talade, fast död.

»Vem är det bland män, för mig okända, som till
tunga färden tvingat mig? Snöad över av snö och
slagen av regn, dränkt var jag i dag,
död var jag länge.»

Oden sade:

»Vägtam jag heter, och är son av Valtam. Ur
underjorden tala! Jag från övervärlden minns
det. Åt vem äro bredda på bänkarne ringar
och fagra långpallar belagda med guld?»

Valan sade:

»Här mjödet bryggt åt Balder står, den skira
drycken ligger sköld över; asasönerne äro ivrigt
väntade. Tvungen jag talade, nu skall jag tga.»

Oden sade:

»Tig icke, vala! Jag vill vidare fråga, tills allt
jag känner; jag vill yttermera veta, vem skall

Balder till bane bliva
och livet från Odens ättling röva.»

Valan sade:

»Höder bär hit ned höge hjälten; han skall Balder
till bane bliva och livet från Odens ättling röva.
Tvungen jag talade, nu skall jag tiga.»

Oden sade:

»Tig icke, vala! Jag vill vidare fråga, tills
allt jag känner; jag vill yttermera veta, vem
Höders hätskhet hämna skall eller Balders
baneman på bålet lägga.»

Balder, Höder och Loke

Valan sade:

»Rind föder Vale i vänstersalar, denne Odens son
kämpar, en enda natt gammal; sin hand han ej
tvättar eller huvudet kammar, förr'n på bålet
han lägger Balders fiende. Tvungen jag
talade, nu skall jag tiga.»

Oden sade:

»Tig icke, vala! Jag vill vidare fråga, tills
allt jag känner; jag vill yttermera veta,
vad de möar heta, som häftigt gråta och
slunga mot himlen hörnen av seglen.»

Valan sade:

»Du är icke Vägtam, som dig vara jag trodde,
snarare Oden, åldrige härskarn.»

Oden sade:

»Du är ingen vala eller vis kvinna,
snarare trenne tursars moder.»

Valan sade:

»Rid hem nu, Oden, över hedern din glad. Männen
här du ej mera besöke, förrän Loke slipper
lös ur bojorna och de, som röja allt
undan, till ragnarök komma.»

Detta var ett axplock ur Eddan, som (troligen) skrevs i Norge för mer än tusen år sedan och (säkert) översattes till svenska av Erik Brate för drygt hundra år sedan (därav gammelsvenskan).

Kartbilderna är alla från Island.

Mariestad i maj 2018

/ Alf